

DEPUTAT ÎN PARLAMENTUL REPUBLICII MOLDOVA

MD-2073, Chișinău, bd. Ștefan cel Mare nr.105

www.parlament.md

14 mai 2013

M.G. Nr. 20

Curtea Constituțională a Republicii Moldova

str. Alexandru Lăpușneanu nr. 28,
Chișinău MD 2004,
Republica Moldova

SESIZARE

prezentată în conformitate cu art. 25 lit. g) din Legea nr. 317-XIII din 13 decembrie 1994 cu privire la Curtea Constituțională și articolele 38 alin. (1) lit. g) și 39 din Codul Jurisdicției Constituționale nr. 502-XIII din 16 iunie 1995

I – AUTORUL SESIZĂRII

1. Nume: **GODEA**
2. Prenume: **MIHAI**
3. Funcția: **deputat în Parlamentul Republicii Moldova**
4. Adresa: **mun.Chișinău, MD-2012, str. Chișinău, str. Vasile Alecsandri 95**
5. Tel./fax: 069899210

Mihai GODEA

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA		
INTRARE NR.	<u>12a</u>	
<u>14</u>	<u>05</u>	<u>20 13</u>

I. OBIECTUL SESIZĂRII

La 3 mai 2013 Parlamentul a adoptat Legea nr. 108 pentru modificarea și completarea unor acte legislative.

Prin această lege s-a modificat și completat Codul electoral și Legea despre statutul deputaților în Parlament.

Esența modificărilor constau în revenirea la reglementările de pînă la intrarea în vigoare a Legii nr. 94 din 19 aprilie 2013 prin care s-a modificat sistemul electoral prin trecerea la un sistem mixt, alegerea Parlamentului prin votarea pe circumscripții uninominale (majoritar) și națională (proporțional).

Astfel, prin adoptarea Legii nr. 108, Parlamentul, de fapt, a abrogat Legea nr. 94 din 19 aprilie, s-a revenit la sistemul proporțional de alegeri, cu votarea doar pe o singură circumscripție națională. Totodată, fără nicio argumentare, s-au operat și alte modificări la legislația electorală, care nu erau prevăzute anterior:

- s-a majorat pragul electoral la alegerile parlamentare;
- s-au introdus restricții de vot studenților;
- s-a interzis prelungirea timpului de vot și altele.

CADRUL NORMATIV PERTINENT

1. Constituția Republicii Moldova

Articolul 1

Statul Republica Moldova

(1) Republica Moldova este un stat suveran și independent, unitar și indivizibil.

(3) Republica Moldova este un **stat de drept**, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sînt garantate.

Articolul 2

Suveranitatea și puterea de stat

(1) Suveranitatea națională aparține poporului Republicii Moldova, care o exercită în mod direct și prin organele sale reprezentative, în formele stabilite de Constituție.

(2) Nicio persoană particulară, nicio parte din popor, niciun grup social, niciun partid politic sau o altă formațiune obștească nu poate exercita puterea de stat în nume propriu. Uzurparea puterii de stat constituie cea mai gravă crimă împotriva poporului.

Articolul 4

Drepturile și libertățile omului

(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte.

(2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale.

Articolul 5

Democrația și pluralismul politic

(1) Democrația în Republica Moldova se exercită în condițiile pluralismului politic, care este incompatibil cu dictatura și cu totalitarismul.

(2) Nicio ideologie nu poate fi instituită ca ideologie oficială a statului.

Articolul 7

Constituția, Lege Supremă

Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. Nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică.

Articolul 8

Respectarea dreptului internațional și a tratatelor internaționale

(1) Republica Moldova se obligă să respecte Carta Organizației Națiunilor Unite și tratatele la care este parte, să-și bazeze relațiile cu alte state pe principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional.

(2) Intrarea în vigoare a unui tratat internațional conținând dispoziții contrare Constituției va trebui precedată de o revizuire a acesteia.

Articolul 16

Egalitatea

(1) Respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului.

(2) Toți cetățenii Republicii Moldova sînt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.

Articolul 38

Dreptul de vot și dreptul de a fi ales

(1) Voința poporului constituie baza puterii de stat. Această voință se exprimă prin alegeri libere, care au loc în mod periodic prin sufragiu universal, egal, direct, secret și liber exprimat.

(2) Cetățenii Republicii Moldova au drept de vot de la vîrsta de 18 ani, împliniți pînă în ziua alegerilor inclusiv, excepție făcînd cei puși sub interdicție în modul stabilit de lege.

(3) Dreptul de a fi aleși le este garantat cetățenilor Republicii Moldova cu drept de vot, în condițiile legii.

Articolul 39

Dreptul la administrare

(1) Cetățenii Republicii Moldova au dreptul de a participa la administrarea treburilor publice nemijlocit, precum și prin reprezentanții lor.

(2) Oricărui cetățean i se asigură, potrivit legii, accesul la o funcție publică.

Articolul 54

Restrîngerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrîngeri decît celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sînt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrîngerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.

(4) Restrîngerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.

Articolul 60

Parlamentul, organ reprezentativ suprem și legislativ

(1) Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului Republicii Moldova și unica autoritate legislativă a statului.

Articolul 61

Alegera Parlamentului

- (1) Parlamentul este ales prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat.
- (2) Modul de organizare și de desfășurare a alegerilor este stabilit prin lege organică.
- (3) Alegerile deputaților în Parlament se desfășoară în cel mult 3 luni de la expirarea mandatului sau de la dizolvarea Parlamentului precedent.

Legiferarea

Articolul 72

Categorii de legi

- (1) Parlamentul adoptă legi constituționale, legi organice și legi ordinare.
- (2) Legile constituționale sînt cele de revizuire a Constituției.
- (3) Prin lege organică se reglementează:
  - a) sistemul electoral;
  - b) organizarea și desfășurarea referendumului;
  - c) organizarea și funcționarea Parlamentului;
  - d) organizarea și funcționarea Guvernului;
  - e) organizarea și funcționarea Curții Constituționale, a Consiliului Superior al Magistraturii, a instanțelor judecătorești, a contenciosului administrativ;
  - f) organizarea administrației locale, a teritoriului, precum și regimul general privind autonomia locală;
  - g) organizarea și funcționarea partidelor politice;
  - h) modul de stabilire a zonei economice exclusive;
  - i) regimul juridic general al proprietății și al moștenirii;
  - j) regimul general privind raporturile de muncă, sindicatele și protecția socială;
  - k) organizarea generală a învățămîntului;
  - l) regimul general al cultelor religioase;
  - m) regimul stării de urgență, de asediu și de război;
  - n) infracțiunile, pedepsele și regimul executării acestora;
  - o) acordarea amnistiei și grațierii;
  - p) celelalte domenii pentru care, în Constituție, se prevede adoptarea de legi organice;
  - r) alte domenii pentru care Parlamentul consideră necesară adoptarea de legi organice.
- (4) Legile ordinare intervin în orice domeniu al relațiilor sociale, cu excepția celor rezervate legilor constituționale și legilor organice.

2. LEGISLAȚIA INTERNAȚIONALĂ

Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale

Articolul 14. Interzicerea discriminării

Exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute de prezenta convenție trebuie să fie asigurată fără nici o deosebire bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație.

Protocolul I

Articolul 3. Dreptul la alegeri libere

Înaltele părți contractante se angajează să organizeze, la intervale rezonabile, alegeri libere cu vot secret, în condițiile care asigură libera exprimare a opiniei poporului cu privire la alegerea corpului legislativ.

Declarația Universală a Drepturilor Omului

Articolul 7

Toți oamenii sunt egali în fața legii și au dreptul fără deosebire la o protecție egală a legii. Toți oamenii au dreptul la o protecție egală împotriva oricărei discriminări care ar încălca prezenta Declarație și împotriva oricărei provocări la o astfel de discriminare.

Articolul 21

1. Orice persoană are dreptul să participe la conducerea treburilor publice ale țării sale, fie direct, fie prin intermediul unor reprezentanți liber aleși.

2. Orice persoană are dreptul de acces, în condiții de egalitate, la funcțiile publice ale țării sale.

3. Voința poporului este baza puterii de stat, această voință trebuie să fie exprimată prin alegeri oneste care trebuie să aibă loc periodic, prin sufragiu universal egal și prin vot secret sau după o procedură echivalentă care să asigure libertatea votului.

Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice

Articolul 2

1. Statele părți la prezentul Pact se angajează să respecte și să garanteze tuturor indivizilor care se găsesc pe teritoriul lor și țin de competența lor drepturile recunoscute în prezentul Pact, fără nici o deosebire, în special de rasă, culoare, religie, opinie politică sau orice altă opinie, origine națională sau socială, avere, naștere sau întemeiată pe orice altă împrejurare.

Articolul 25

Orice cetățean are dreptul și posibilitatea, fără nici una din discriminările la care se referă articolul 2 și fără restricții nerezonabile:

a) de a lua parte la conducerea treburilor publice, fie direct, fie prin intermediul unor reprezentanți liber aleși;

b) de a alege și de a fi ales, în cadrul unor alegeri periodice, oneste, cu sufragiu universal și egal și cu scrutin secret, asigurând exprimarea liberă a voinței alegătorilor;

c) de a avea acces, în condiții generale de egalitate, la funcțiunile publice din țara sa.

Articolul 26

Toate persoanele sunt egale în fața legii și au, fără discriminare, dreptul la o ocrotire egală din partea legii.

În această privință legea trebuie să interzică orice discriminare și să garanteze tuturor persoanelor o ocrotire egală și eficace contra oricărei discriminări, în special de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, origine națională sau socială, avere, naștere sau întemeiată pe orice altă împrejurare.

II. PRETINSELE ÎNCĂLCĂRI ȘI ARGUMENTELE DE RIGOARE

Considerăm că prin adoptarea Legii nr. 108 din 3 mai 2013 Parlamentul a sfidat articolele 1, 2, 3, 16, 38, 54 din Constituția Republicii Moldova.

Prin abrogarea, doar peste câteva zile, a unui act legislativ, care a introdus un sistem electoral nou, s-a încălcat grav principiul securității raporturilor juridice și stabilitatea normelor legale într-un stat de drept și democratic.

Conform art. 1 din Constituție, Republica Moldova este un stat suveran și independent unitar și indivizibil, este **un stat de drept, democratic**, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valorile supreme și sunt garantate.

Potrivit art. 2 alin. (1) din Legea Supremă, suveranitatea națională aparține poporului Republicii Moldova, care o exercită în mod direct și prin organele sale reprezentative, în formele stabilite de Constituție.

Art. 16 din Legea Supremă garantează egalitatea în drepturi a tuturor cetățenilor Republicii Moldova.

Conform art. 38 alin. (1) din Constituția Republicii Moldova, **Voința poporului constituie baza puterii de stat.** În același timp, reieșind din alin. (1) din art. 39 din Constituție, cetățenii Republicii Moldova au dreptul de a participa la administrarea treburilor publice nemijlocit, precum și prin reprezentanții lor.

Art. 61 alin. (1) prevede că Parlamentul este ales prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat.

Dreptul de a alege este un drept politic al cetățeanului Republicii Moldova, care are drept obiect de reglementare participarea cetățenilor la guvernare. Această prevedere urmează a fi corelată cu art. 2 din Constituție care prevede că suveranitatea națională aparține poporului, care o exercită direct și prin organele sale reprezentative.

Dreptul electoral de a alege și a fi ales este unul din drepturile fundamentale. Acest drept este prevăzut și într-un șir de tratate internaționale la care Republica Moldova este parte.

Unul din principiile de bază ale alegerilor este egalitatea. Acest principiu stabilește că toți cetățenii participă la alegeri în condiții egale. Acest principiu asigură prin acordarea tuturor alegătorilor a unor posibilități egale din punct de vedere juridic, începînd cu înaintarea candidaților, participarea în campania electorală și votarea propriu-zisă.

În cadrul oricărui scrutin fiecare alegător are dreptul la un singur vot într-o circumscripție și fiecare vot are putere juridică egală.

Fiecare cetățean trebuie să dispună de posibilitatea de a vota, iar statul este obligat să asigure condiții egale de vot și să asigure cetățeanului condiții pentru a-și realiza acest vot.

Totodată, unul din principiile consacrate ale statului de drept este respectul drepturilor fundamentale ale omului dobîndite în mod legal.

Prin modificarea sistemului electoral Parlamentul și-a exercitat una din atribuțiile sale de bază – legiferarea. Nimeni nu pune la îndoială dreptul forului legislativ de a reglementa sistemul electoral.

Totodată, modul în care Parlamentul a adoptat o lege, prin care a lărgit considerabil drepturile de vot ale cetățenilor, după care, peste câteva zile, cu încălcarea tuturor normelor procedurale, cu o lipsă totală de transparență, a anulat prevederile respective este o gravă abatere a de la principiile statului de drept.

Mai mult ca atât, prin Legea nr. 108, Parlamentul nu doar a abrogat unele norme adoptate anterior ci și a introdus unele norme noi care înrăutățesc situația a zeci de mii de alegători.

Sistemul electoral mixt care acorda dreptul cetățenilor la vot, atât pe circumscripții uninominale, cât și pe circumscripția națională, a constituit un pas important în dezvoltarea democrației Republicii Moldova. Practic, dreptul la vot al cetățeanului a fost extins, deoarece alegătorul dispunea nu doar de un singur vot ci de două voturi egale. Alegătorul vota atât pentru liste de partid pe circumscripția națională cât și pentru fiecare candidat în parte pe circumscripția uninominală.

Parlamentul la început i-a acordat alegătorului dreptul la două voturi egale, i-a acordat dreptul de a-și alege reprezentanții în mod direct, iar mai apoi a anulat acest drept, fără nici o argumentare fundamentată.

Astfel, considerăm că prin anularea sistemului electoral mixt a fost diminuat dreptul la vot al cetățeanului, iar prin asta a fost încălcat art. 1, 2, 38 și 54 din Constituția Republicii Moldova. Prin această diminuare a fost încălcat principiul inadmisibilității anulării unui drept dobândit anterior legal.

În afară de trecerea la sistemul electoral anterior, Parlamentul a efectuat și alte modificări la Codul electoral care țin de alte reglementări.

Potrivit modificărilor la art. 46 alin. (6) al Codului electoral, concurenții electorali vor avea posibilitatea să efectueze orice modificări în listele electorale fără nici o restricție. Astfel, s-ar putea ajunge ca pînă în ziua alegerilor lista de candidați să fie schimbată în totalitate. În acest caz alegătorii sunt puși într-o situație extrem de dificilă dat fiind că, efectiv ar putea să ajungă în situația cînd nu știu pentru cine votează. Acest fapt afectează grav principiului unui vot direct și liber. Totodată, o astfel de situație afectează principiul suveranității care aparține poporului. În așa situații poporul este lipsit de dreptul real de a-și delega reprezentanții în Parlament.

Art. 84 a fost expus într-o nouă redacție. Astfel, redacția anterioară potrivit căruia studenții aveau dreptul să voteze la orice secție de votare cu anumite condiții a fost eliminată.

Considerăm că prevederea în cauză afectează grav dreptul acestei categorii de cetățeni de a-și exprima liber votul. Această restricție diminuează esențial dreptul la vot al studenților, fapt ce vine în contradicție cu prevederile art. 1, 2, 38 și 54 din Constituție.

O situație similară poate fi atestată și la art. 53. Alineatul (6) a fost abrogat, adică a fost anulat dreptul secțiilor de votare de a prelungi votarea cu două ore în cazul în care fluxul de alegători o cere. Practica electorală în Republica Moldova cunoaște situații, în special, peste hotarele țării când cetățenii nu reușesc în timpul regulamentar să-și exercite dreptul la vot. Neadmiterea prelungirii termenului de votare inevitabil va duce la încălcarea dreptului la vot a multor cetățeni, în special de peste hotarele țării.

Una din cele mai sensibile probleme din toată istoria și practica electorală a Republicii Moldova este majorarea pragului electoral. Astfel, prin noua redacție a art. 86 s-a stabilit un prag minim de reprezentare pentru partid de 6 la sută (majorare cu 2 procente), pentru bloc cu două partide – 9 la sută, pentru bloc cu trei și mai multe partide – 11 la sută.

Considerăm că această majorare a pragului minim de reprezentare afectează grav dreptul cetățenilor la vot, egalitatea votului și reprezentativitatea celor care au votat.

În cazul în care pragul minim de reprezentare a fost o dată diminuat, majorarea lui deja reprezintă o diminuare a dreptului de a alege și a fi ales, dat fiind faptul că limitează formațiunile politice în accederea în Parlament. Mai mult, în practică vor fi atestate situații când o bună parte din alegători care și-au dat voturile pentru un concurent electoral dar care nu a acumulat numărul necesar, se vor pierde și vor fi distribuite partidelor care au trecut pragul electoral. În așa situație, voturile a unui număr considerabil de alegători nu vor fi luate în considerare. Această cifră ar putea ajunge și la 30 la sută.

Și în acest caz, sunt sfidate normele constituționale prevăzute la art. 1, 2, 16, 38, 39, 54 din Constituție.

III. CERINȚELE SESIZĂRII

În temeiul celor expuse mai sus, în baza articolului 135, alineatul (1), litera a) din Constituția Republicii Moldova, a articolului 4, alineatul (1), litera a) al Legii cu privire la Curtea Constituțională, și a articolului 4, alineatul (1), litera a) al Codului jurisdicției constituționale, solicităm Curții Constituționale a Republicii Moldova exercitarea controlului constituționalității Legii nr. 108 din 3 mai 2013 pentru modificarea și completarea unor acte legislative.

IV. DECLARAȚIA ȘI SEMNĂTURA

Declar pe propria răspunere ca informațiile ce figurează în prezentul formular de sesizare sînt exacte.

Locul: Chișinău, Republica Moldova

Data: 14.05.2013

Mihai GODEA